

TÄHTÄIMESSÄ
LUOVA
RESURSSIVIISAUS

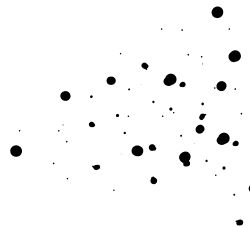
**KERTOMUS
KESKISUOMALAISESTA
KEKSELIÄISYYDESTÄ**

SUOMI HERÄÄ

Luovien alojen tarinassa tapahtui käänne 2000-luvun alussa. Nokian kasvun hiipuesssa maassa etsittiin ideoita ja keinoja uusien työpaikkojen luomiseen ja talouden piristämiseen. Samaan aikaan Atlantin takaa Richard Florida korosti luovan luokan merkitystä kaupunkien taloudelle ja kehitykselle. Briteissä keskustelu luovasta taloudesta oli vilkasta.

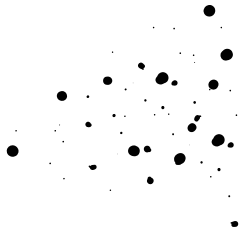
Suomessa aktiivisena keskustelun virittäjänä toimi kulttuuriministeri Tanja Karpela. Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta kohisi tietoyhteiskunnasta vuorovaikutukselle perustuvana luovuuden yhteiskuntana. Puheet johtivat kehittämissponnistuksiin. Merkittävimpiin avauksiin kuului Sisältöliiketoiminnan kehittämisprojekti, jolla parannettiin sisältöliiketoiminta-alan verkostoitumista ja liiketoimintaosaamista.

”

Kulttuuri on alue, jolla voidaan suhteellisen pienin panostuksin synnyttää pientä ja keskisuurta yrittäjyyttä korvaamaan maataloudessa ja teollisuudessa menetettäviä työpaikkoja. Kulttuurialan etuihin lasketaan työvoimavaltaisuus sekä jatkuvan kasvun potentiaali, kun ihmisten kulttuuritarpeet näyttävät monipuolistuvan ja voimistuvan.

— Tanja Karpela, Turun Sanomat 6.12.2004

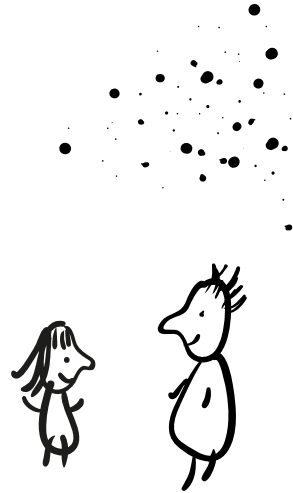

PIONEERIALUE

Keskisuomalaiset havaitsivat luovien alojen nousun ensimmäisten joukossa Suomessa. Vuonna 2004 käynnistyi kolmen hankkeen kokonaisuus: Luova foorumi kehitti alueellista luovaa osaamista kokonaisuutena ja verkotti toimijoita, Linko tarjosi liiketoimintaosaamiskoulutusta luoville aloille ja Kärkiyrityshanke keskittyi yritysten kasvuun ja kansainvälistymiseen.

Käynnissä oli myös muita täydentäviä hankkeita ja maakunnan liitto jakoi luovien alojen yrittäjille ketterää siemenrahaa, jonka turvin useat yritykset saivat tukea alkutaipaleelleen.

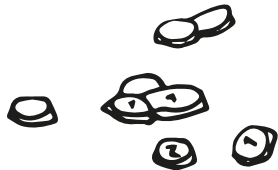
Luovuus kukoisti, innostusta ja pöhinää riitti, uusi ikkuna oli avautunut. Kaikupintaa löytyi kansalliselta ja kansainväliseltä tasolta.

”

Luovassa foorumissa oli paljon ihmisiä, vertaistukea, verkottumista ja innostusta. Siemenrahalla lähettiin tuotetta testaamaan. Tämä oli toimintakonseptina hyvä juttu.

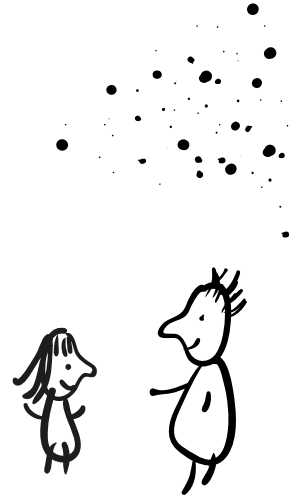
— *Keskisuomalainen toimija*

VAKIINTUMINEN

Innostus luovista aloista jatkui Suomessa. Vuonna 2007 KTM julkaisi Luovien alojen yrittäjyyden kehittämissstrategian, OPM käynnisti Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen kehittämisohjelman ja aluekeskusohjelma verkotti kehittäjiä. Vuosina 2008-2011 luovaa taloutta vietiin eteenpäin TEM:in strategisella hankkeella.

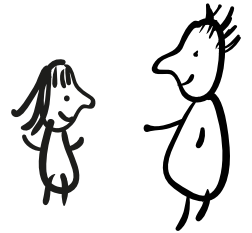
Kansalliset strategiat antoivat selkänöjaa alueellisille luovan alan toimijoille. Luovat alat vakiintuivat osaksi aluekehittämisen sisältöä. Samalla painotus siirtyi yhä enemmän kohti luovien alojen ristiinpölytystä muiden alojen kanssa. Kulttuuriteollisuuden kehittämisestä siirryttiin luoviin aloihin ja yhä edelleen luovaan talouteen. Uusimpana avainsanana on lanseerattu uutta luova talous.

” ”

On saatu ministeriöiden kautta strategista lähtökohtaa. Kun ensimmäinen strategia tuli ulos, luovat alat muuttuivat yleisesti hyväksyttäväksi ja salonkikelpoisemmaksi.

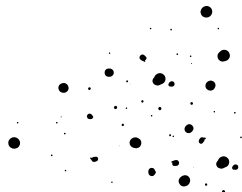
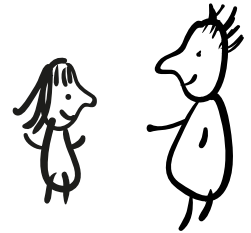
— Luovan alan toimija

MALLIMAAKUNTA

Luovia aloja vietiin Keski-Suomessa eteenpäin laajalla rintamalla. Eri toimijat olivat sitoutuneita yhteiseen kehittämiseen, heillä oli yhteinen näkemys ja tahto. Työtä tehtiin hankkeiden kautta, mutta pitkäjänteisesti. Yritysten neuvontapalveluissa maakunnassa otettiin vastuuta koko maasta Jalostamo -toiminnan koordinoinnin kautta.

Keski-Suomi kiehtoi muiden alueiden luovan alan kehittäjiä. Maakuntaan matkattiin mallia ottamaan.

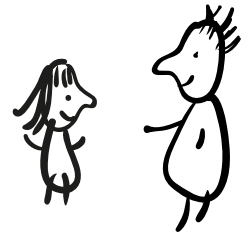

”

Keski-Suomi oli äärimmäisen vahva edelläkävijä ja suunnannäyttäjä. Ensimmäisten joukossa Suomessa nosti asiaa esille.

— *Luovan alan toimija*

”

***Hyvää on ollut se, että kun
on päätetty kehittää, niin on
kehitetty. On sitouduttu.***

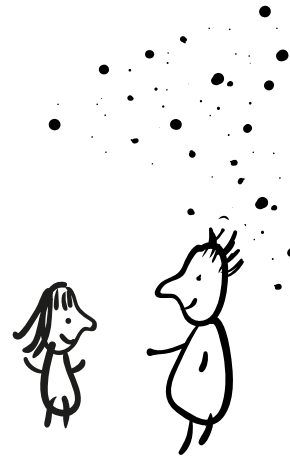
— *Luovan alan toimija*

KASVANUT YMMÄRRYS

Pitkäjänteinen työ on tuottanut tuloksia Keski-Suomessa. Verkostot ovat vahvistuneet, ja yhteistyö toimijoiden välillä on tiivistynyt ja kohentunut. Luovien alojen yrittäjät ovat saaneet tukea, erityisesti siemenrahoituksesta ja Jalostamo-toiminnasta. Yrittäjien tarpeet tiedostetaan ja neuvoa osataan antaa osuvammin.

Ymmärrys luovia aloja kohtaan on kohentunut. Luovien alojen hyödyt tunnustetaan ja tunnustetaan paremmin kuin aiemmin.

”

***Luovan talouden merkityksen
ymmärtäminen on vakiintunut –
ihmiset ymmärtävät mitä luova
talous käsitteenä merkitsee –
loistavia luovan alan yrityksiä
on syntynyt.***

— *Keskisuomalainen luovan alan toimija*

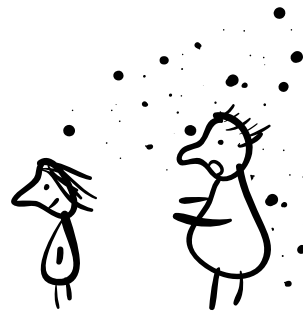

KEHITTÄMISPÖHINÄ HIIPUMASSA

Luovien alojen kehittäminen ei ole maassamme mutkatonta. Käsitteet luovista aloista ja luovasta taloudesta ovat edelleen epämääräiset, mikä vaikeuttaa kehittämistä ja tarinankerrontaa. Tilastoinnista puuttuu yhtenäinen käytäntö, joten vaikutusten osoittaminen ei ole helppoa. Vaikka luovat alat olisivat mukana strategioissa, ei strategioiden toimeenpano ole aina onnistunut.

Hallitusohjelmassa 2011-2015 luovat alat ovat vahvasti mukana. Kauniista kirjauksista huolimatta luovien alojen kehittäminen kärsii heikkohappisuudesta. Kitukasvuisesta taloudesta heruu vähemmän panoksia, ja niukkenevat resurssit ohjataan vaikeina aikoina herkemmin tuttuihin osoitteisiin. Muutokselle olisi tarvetta, sillä rakennemuutoksen kouristelemissa alueilla tarvitaan entisten alojen ja rakenteiden pönkittämisen sijaan uusia kasvun eväitä.

Peliä ei ole toki vielä menetetty. Joskus niukkenevat resurssit kohdistuvat tehokkaammin, kehittäjien osaaminen ja uusiutumiskyky on vuosien varrella kasvanut ja hallitusohjelman kärkihankkeilla on vielä armonaikaa ryhtiliikkeelle.

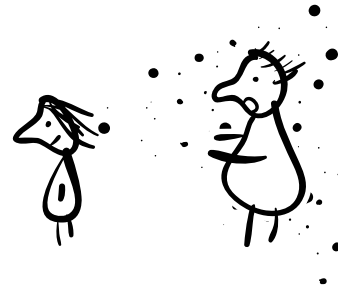

”

***Kulttuuriyrittäjyyttä ja
luovien alojen työpaikkojen
syntymistä tuetaan.***

***Kulttuurivientiä ja luovien
alojen markkinointiosaamista
edistetään.***

— Jyrki Kataisen hallitusohjelma 2011-2015

SUVANTOVAIHE

Keski-Suomen tilanne on samassa laskevassa linjassa kansallisen kehittämiskaaren kanssa. Lautoja ja lappuja on lyöty monien hyvien toimintamallien luukuille. Siemenrahan jakaminen jouduttiin lopettamaan lainsäädännön takia. Jalostamo-palvelut lakkautettiin, eikä korvaavaa luovan alan klinikkaa ole pystytetty. Muutamilla muilla alueilla, kuten Tampereella, Turussa ja Porissa luovat alat on pysynyt vahvemmin agendalla. Nyt on keskisuomalaisten aika käydä hakemassa päivitettyjä oppeja ja kokemuksia muualta.

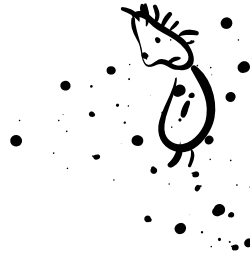
Joukko aktiivisia yksilöitä on sitoutunut luovan alojen kehittämiseen, mutta laaja yhteinen tahtotila on haihtunut. Vaikeina taloudellisina aikoina luovat alat taistelevat asemastaan perinteisten teollisten elinkeinojen rinnalla. Ristiinpölytyksen tuulet eivät tuiverra – luovan alan osaajia ei osata hyödyntää.

”

*Ennen Jyväskylä porhutti
omassa sarjassaan luovan
talouden näkökulmasta, meistä
otettiin mallia ympäri maan. Me
jäätiin paikalle, muut sai kiinni
ja meni ohi.*

— *Keskisuomalainen luovan alan toimija*

KIPUKOHTIA LÖYTYY

Mallimaakunnan työ on herättänyt myös soraääniä. Linjauksia maakunnasta löytyy, konkretiaa voisi olla enemmänkin. Aktiivisilta pelaajilta on paikoin puuttunut laajempi tuki, yhteistä tahtotilaa ei aina tavoiteta. Viestintä on vaikeaa ja koko yleisö ei ole vihkiytynyt maakunnan liiton hankkeiden tuloksiin.

Julkisten toimijoiden soisi tuntevan hankkeet, ja tässä on kohtuu hyvin onnistuttu. Yrityksille hankkeiden nimiä on tietoisesti liputettu varovaisemmin. Käytännön toiminnan kautta on helpompi houkutella mukaan ja näyttää tuloksia kuin hankejargonia jauhamalla. Valinta on ollut oikea, mutta ymmärrettävästi sen seurauksena hankkeet ovat näyttäneet yrityksille etäisempinä ja heikompina. Tämä kritiikki ei kuitenkaan johdu vain viestintävalinnoista. Edelleen kaivataan yhteistä keskustelufoorumia ja ponnistuksia sekä räätälöityjen tarpeiden täyttämistä.

Kipukohtia on myös tekemisen alueellisessa jakautumisessa. Maakunnassa alueelliset erot ovat suuret ja maaseutumaiset alueet ovat osin jääneet sivummalle maakunnan liiton kehittämisspennistuksista.

”

Alkuun vaikutti, että luovan talouden mahdollisuuksista innostuttiin, mutta taloustilanteen ja muiden syiden vuoksi homma tuntuu hiipuvan, tai ei ainakaan ole realisoitunut kukoistavaksi, kentälle näkyväksi elinkeinon haaraksi.

— *Keskisuomalainen toimija*

RAIKKAUTTA RAKEN- TEIDEN MUUTOKSEEN

Suomalaiset alueet kärvistelevät kaksinkertaisessa rakennemuutoksessa, kun samanaikaisesti mylläävät sekä teollisuuden että osaamisen rakennemuutokset. Yritysten vaikeuksien myötä myös kuntien ja valtion talous on kriisiytynyt. Jyväskylä käy läpi ankaria YT-neuvotteluja.

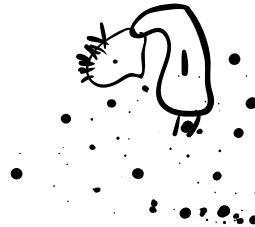
Keski-Suomen perinteiset leipäpuut, kuten metsä- ja konepajateollisuus, ovat kurimuksessa. Luova tuho voi olla hyvästä, jos kulotuksen jälkeen on joitakin siemeniä itämässä. Nyt jos koskaan tarvitaan raikkaita ajatuksia, vanhat tunkkaiset eivät enää riitä. Rakenteet ovat muuttuneet, nyt toimintoihin organisoidutaan ja sitoudutaan eri tavalla ja logiikalla kuin aiemmin. Ympäröivä maailma on nähtävä eri tavalla, kun kehittäminen tapahtuu siilojen sijasta ilmiöiden kautta.

”

***Voidakseen pysyä
kilpailukykyisenä nykyisessä
muuttuvassa maailmassa
Euroopan on luotava
edellytykset sille, että luovuus
ja innovointi voivat kukoistaa
uudessa yrityskulttuurissa.***

— *Euroopan komissio, Vihreä kirja.
Kulttuuriteollisuuden ja luovan alan
teollisuuden mahdollisuudet käyttöön*

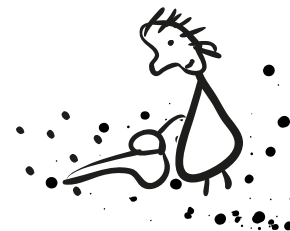

UUSI SUUNTA

Nyt Keski-Suomen on herättävä. On luotava uusi suunta. Muutoksen tekevät ihmiset, yhdessä.

Keski-Suomen liiton CREA.RE-hankkeessa on rakennettu tiekartta tulevaisuutta varten. Luovien alojen keskeiset toimijat tiedetään ja maakunnassa on tehty suuntimat tulevaisuutta varten.

Ketkä lähtevät tämän tiekartan perusteella suunnistamaan? Innokkaan virkamiestyön lisäksi tarvitaan vahvaa jaettava visiota, yritysten aktiivisuutta ja hallintohimmeleistä riippumatonta toimintaa.

”

***Keski-Suomen liitolla on
keskeinen asema. Kaikkien on
tehtävä asian eteen työtä.***

— *Keskisuomalainen luovan alan toimija*

LUOVASTI RESURSSI- VIISAS KESKI-SUOMI

Ratkaisua kannattaa etsiä nousevista trendeistä. Yksi merkittävimmistä kehityssuunnista on tarve resurssiviisauteen, eli resurssien tehokkaampaan käyttöön.

Luovuutta jos mitä tarvitaan silloin kun erilaisia resursseja, kuten luonnonvaroja, raaka-aineita, energiaa, tuotteita ja palveluja, tilaa ja aikaa käytetään harkitusti ja hyvinvointia sekä kestäväää kehitystä edistävällä tavalla. Luovien alojen toimijoita ja metodeja voidaan käyttää resurssiviisaiden kokeilujen tekemisessä. Keski-Suomessa Jyväskylä on profiloitunut resurssiviisauden edelläkävijänä. Kehittämistä tehdään – kuten tänä päivänä pitääkin – nopeasti ja ketterästi kokeillen. Vähäisilläkin panostuksilla voidaan saada aikaan isoja muutoksia, luovuutta käyttäen.

”

Tämä on sitä viisautta, jolla kasvua synnytetään. Ei surra rakennemuutosta, vaan keskitytään etsimään uutta.

— Kaupunginjohtaja Markku Andersson
Resurssiviisaus -seminaarin avauksessa
3.4.2013

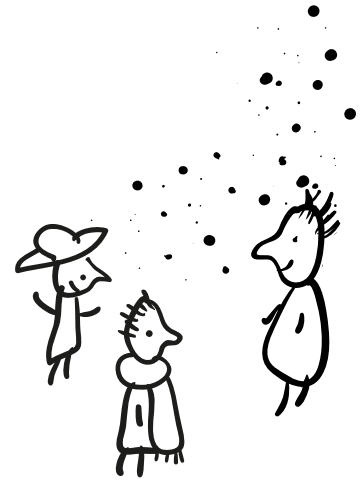

TOIMEKSI! I

Herätysjuhlat pystyyn.

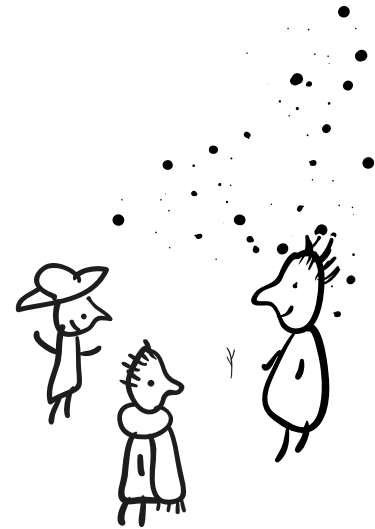
Keski-Suomi on kriisissä. Nyt tarvitaan yhteistä heräämistä, maailman näkemistä yhdessä uudella tavalla.

TOIMEKSI! 2

Tiekartalle kasvonkohoitus.

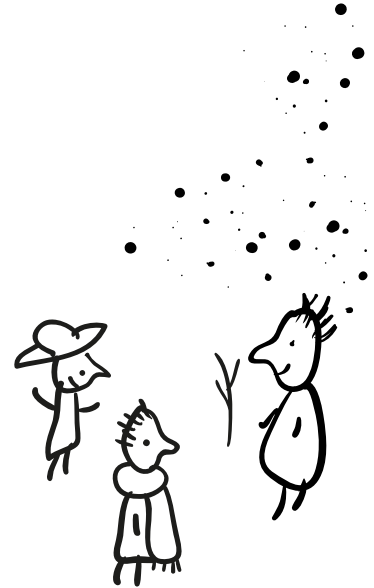
Keski-Suomelle rakennettu tiekartta on hyvä avaus. Maakunnallisen kehittäjäryhmän luomaan tiekarttaan on koottu hyviä ajatuksia. Tien päähän tarvitaan vahva visio, polkuja päämäärään voi olla useampiakin. Tiekartalla taivaltamiselle pitää löytyä eväitä, keskeinen osa on kaikkien rahoitusmahdollisuuksien skannaus.

TOIMEKSI! 3

Tutkimusmatkalle lähiympäristöön.

Luovien alojen toimijoiden on opittava tunnistamaan muiden alojen tekeminen. Tällainen lähimatkailu voi olla avartavaa, ensin on vain tutustuttava rohkeasti vieraaseen kieleen ja kulttuuriin. Muiden alojen paremman tuntemuksen kautta avautuvat myös muiden alojen ovet ja ikkunat.

TOIMEKSI! 4

Tutkimusmatkalle tuonemmaksi.

Monet alueet ovat ajaneet Keski-Suomen ohi luovien alojen kehittämisessä. Keskisuomalaisten tulee käydä hakemassa tuoreimmat opit ja käytännöt muualta ja verkottua aktiivisesti muiden alojen osaajien kanssa.

TOIMEKSI! 5

Jatkumoa Jalostamolle.

Kaikkea ei tarvitse keksiä uutena tai etsiä muualta. Keski-suomalaisilla on osaamista, jota voidaan edelleen hyödyntää. Aikaisemmin Jalostamo-palvelu neuvoi ja neppasi luovien alojen yrittäjiä oikeaan suuntaan. Oppeja ja oppaita tarvitaan edelleen, luovuusklänikka on herätettävä henkiin.

TOIMEKSI! 6

Luovat alat tutummaksi.

Luovien alojen tekijöitä ja toimijoita ei vielääkään tunneta tarpeeksi hyvin. Tiedot on jatkuvasti oltava yhteen koottuna ja kerrottava kansantajuisesti (jolloin jopa muut kehittäjät sen ymmärtävät). Tätä kautta luovien alojen toimijat voivat olla mukana kehittämässä mm. resurssiviisaampaa Keski-Suomea. Luovan alan erityisyyden korostamisen sijaan tulee puhua luovien osaajien mahdollisuuksista nostaa muita elinkeinoja kukoistukseen.

TOIMEKSI! 7

Luovien alojen kehittäjille kerho.

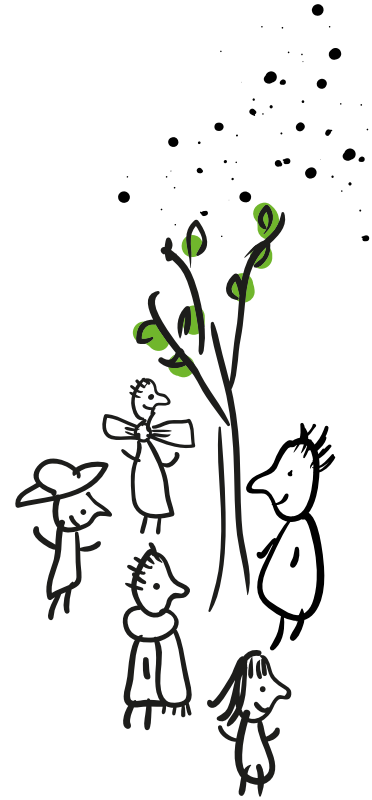
Luovien alojen kehittämistä vaikeuttaa toimijoiden epäorganisoiduminen. Häröilylle ei helly ymmärrystä, luovien alojen kehittämisestä ei saada kiinni, eikä sillä ole yhtenäisiä kasvoja. Luovia aloja voivat sysätä eteenpäin vain ne, joilla on sille sisäistä paloa. Toimijat on kutsuttava yhteen, perustettava klubi, johon halutaan kuulua. Sitä kautta kanavoituisi myös luovien alojen ääni. Maakunnalliseen luovan talouden kehittäjäryhmään on jo koottu perustajajäsenistö ja verkostot ovat olleet avoimia. Nyt tarvitaan kuitenkin profiilin nostoa ja sekalaisen seurakunnan kerhoa, johon osallistumisen ehtona on organisaation sijaan into, ja jossa päästään nopeasti suunnittelusta käytännön työhön. Tiekartan ajatukset tulee konkretisoida ja muuttaa tekemiseksi – tästä syntyy kerhon toimintasuunnitelma.

TOIMEKSI! 8

Liitto edelleen pääkallopaikkana.

Keski-Suomen liitto on ollut luovien alojen kehittämisen aktiivinen toimija viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kolme hanketta ovat muodostaneet hyvän jatkumon, mutta niidenkään avulla ei ole voitu taklata toimintaympäristössä tapahtuneita rajuja muutoksia. Käytännössä on kaksi vaihtoehtoa: jatkaa luovien alojen pyörittämistä pähkinöillä sivussa muista elinkeinoista tai viedä luovuutta voimallisesti kehittämisen ytimeen. Keski-Suomen tulevaisuuden kannalta jälkimmäinen on järkevämpi valinta, uusia ideoita tarvitaan kipeämmin kuin koskaan. Tällä hetkellä Keski-Suomen liitto on vahvin kandidaatti toiminnan kotipesäksi (ja näiden toimenpidesuosittelun toteuttajaksi), toki vahvasti muiden toimijoiden, erityisesti ELY:n, kuntien, yritysten ja järjestöjen kanssa yhteistyössä.

LUOVASTI RESURSSIVIISAS KESKI-SUOMI

Luovuuden kautta resurssiivaiden ratkaisujen etsiminen, ristiinpölytys.

RAIKKAUTTA RAKEN- TEIDEN MUUTOKSEEN

Luova tuho muovaa elinkeinorakennetta.

KEHITTÄMISPÖHINÄ HIIPUMASSA

Hallitusohjelmassa kirjauksia luovista aloista, toteuttaminen ontuu kitukasvuissa taloudessa.

VAKIINTUMINEN

Kansalliset strategiat ja ohjelmat, verkostojen synty.

KTM:n strategia. OKM:n kehittämisohjelma, Luova Suomi koordinoi. AKO:n ja KOKO:n luovat verkostot. TEM:in strateginen hanke

SUOMI HERÄÄ

Keskustelu vilkasta, uudet avaukset.
Sile, Jalostamo

13

12

11

10

09

08

07

06

05

04

UUSI SUUNTA

Vaihtoehdot perinteisille leipäpuille.

SUVANTOVAIHE, KIPUKOHTIA LÖYTYY

Toimintojen lakkauttamiset, viestinnälliset vaikeudet, strategiatasolle jääminen.

KASVANUT YMMÄRRYS

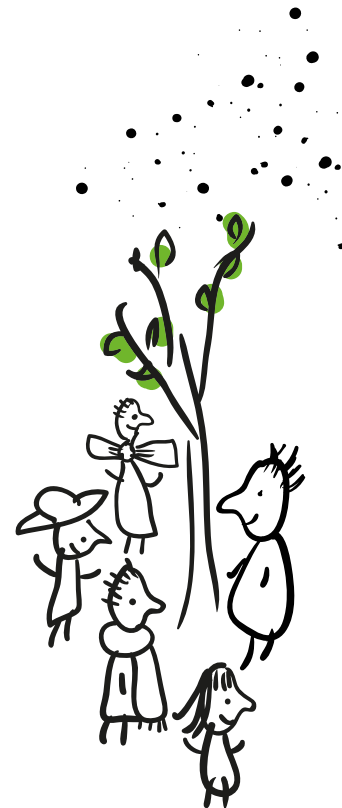
Luovien alojen tunnistaminen ja tunnustaminen.
MAALI, CREA.RE, Sauna from Finland, Valtakunnallinen Jalostamo-koordinaatio

MALLIMAAKUNTA

Täysi tohina päällä.
Alueellinen Jalostamo

PIONEERIALUE

Toimenpiteitä käyntiin.
Luova foorumi, Linko, Kärkiyrityshanke, Siemenrahoitus

Suomi

Vuosi

Keski-Suomi

KESKI-SUOMEN LIITTO

Regional Council of Central Finland

Keski-Suomessa on toteutettu vuodesta 2004 lähtien useita luovien alojen kehittämiseen ja luovan talouden edellytyksien parantamiseen kohdennettuja hankkeita. MDI toteutti *Keski-Suomen liiton* luovan talouden kehittämistoimenpiteiden arvioinnin koskien vuosia 2004–2013. Arvioinnissa haastateltiin seitsemää keski-suomalaista tahoa ja neljää kansallisen tason luovan alan toimijaa sekä toteutettiin kysely ja tarinapaja keski-suomalaisille luovan alan toimijoille. Tämä raportti kertoo arvioinnin tulokset.

VAROITUS: Raportin lukeminen voi aiheuttaa vakavia sivuoireita, kuten innostusta, inspiaraatiota ja iloa. Sekäkäyttö virallisten raporttien kanssa on sallittu konsultoituasi kehittäjiä.

Teksti: *Janne Antikainen ja Satu Tolonen*

Kuvitus: *Sinikukka Pyykkönen*

Taitto: *Anssi Kumpula*

